

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 0 1 5 1 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sreda, 10. junij 2020 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

M 2 0 1 5 1 1 1 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Vzpon meščanstva in uveljavitev demokracije

1. V 17. in 18. stoletju so začeli razsvetljenski misleci razmišljati o novi obliki družbe na temelju umnega urejanja političnega življenja in odnosa do posameznika, vladarja in med državljani. Povežite razsvetljenske filozofe in njihova dela, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko iz stolpca na desni.

_____ Immanuel Kant	A Leviathan
_____ Denis Diderot	B Kritika čistega uma
_____ Charles-Louis de Montesquieu	C Družbena pogodba
_____ John Locke	D O duhu zakonov
_____ Thomas Hobbes	E Dve razpravi o vladanju
_____ Jean-Jacques Rousseau	F Enciklopedija

(3 točke)

2. Za ideje razsvetljenskih mislecev so se začeli zanimati tudi nekateri vladarji, med drugimi Friderik II. Veliki, kralj Prusije, ki je moderniziral državo in jo v vojnah močno razširil.

Ko je leta 1740 postal kralj, je že čez nekaj tednov odpravil cenzuro tiska, versko pristranost in mučenje. Pozneje je reformiral pravo in kodificiral zakone. Smrtna kazen naj bi prišla v poštev le za najhujše zločince in samo, če bi jo ukazal kralj. Ta pa jo je pogosto odgodil. Čeprav je Friderik vladal absolutistično, ni o sebi mislil, tako kot Ludvik XIV. v Franciji, da je posebljena država, ampak da je njen »prvi služabnik«.

(Vir: Floyd, E., Hindley, G., 1988: Kdo je ustvarjal zgodovino, str. 112. Delavska enotnost. Ljubljana)

- 2.1. Navedite novosti, ki jih je iz razsvetljenskih pobud vpeljal v način vladanja Friderik II.
- 2.2. Kakšne ukrepe so razsvetljeni absolutisti izvajali v gospodarski politiki?
- 2.3. Pojasnite, katerih načel razsvetljenske miselnosti Friderik II. ni prevzel v način vladanja.

(3 točke)

3. Francija je bila v drugi polovici 18. stoletja v globoki politični in gospodarski krizi. Težnje po reformah so zavirali pripadniki dotlej privilegiranih stanov, ki se niso hoteli odpovedati privilegijem.

1. Kaj je tretji stan? Vse.
2. Kaj je bil doslej v političnem redu? Nič.
3. Kaj hoče? Postati v njem nekaj.

/.../

V celoti torej ni niti 200.000 pripadnikov prvih dveh redov. Primerjajte to številko s petindvajsetimi ali šestindvajsetimi milijoni duš in presodite stanje.

(Vir: Sieyés, E. J.: Kaj je tretji stan. Filozofski vestnik, 1990, št. 1, str. 153 in 165)

- 3.1. Katera stanova sta bila privilegirana?

- 3.2. Glede na zgornje besedilo razložite, s kakšnimi argumenti je Emanuel Joseph Sieyés utemeljeval pravice tretjega stanu.

- 3.3. Kako se je na zahteve predstavnikov tretjega stanu odzval kralj Ludvik XVI.?

(3 točke)

4. Francoska revolucija je prinesla enega najpomembnejših preobratov v zgodovini človeštva. Ustavodajna skupščina je avgusta 1789 sprejela Deklaracijo o človekovih in državljanskih pravicah.

- 4.1. Katere pravice je Deklaracija predpisala za temelj nove družbene ureditve?

- 4.2. Kako je prva francoska ustava iz leta 1791 omejila vlogo kralja v državi?

(2 točki)

10. Oktroirana ustava, ki jo je izdal francoski kralj Ludvik XVIII. iz dinastije Bourbonov, je zelo omejevala politične svoboščine državljanov.

10.1. Kaj simbolizira slika 7 v barvni prilogi, delo francoskega slikarja Eugèna Delacroixa?

10.2. Kakšne so bile posledice tega dogodka za dinastijo?

(2 točki)

11. Leta 1848 so nakopičena nasprotja izbruhnili v velikem delu Evrope v revolucionarnem uporu proti staremu režimu, a so bili revolucionarji do sredine leta 1849 večinoma že poraženi. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi.

11.1. V katerih državah so izbruhnili oboroženi spopadi med uporniki in vladnimi silami?

11.2. Katere zahteve so postavljali revolucionarji v nemških državah?

11.3. Zakaj so se oblasti po porazu revolucije bale odpraviti vse njene pridobitve?

(3 točke)

12. Na politični razvoj držav so v 19. stoletju vplivale tri velike ideologije, vsaka s svojimi pogledi in naslanjanjem na določen sloj prebivalstva.

/.../ si je v najširšem smislu prizadeval za izboljšanje gospodarskega in socialnega položaja nižjih slojev, v ožjem pa se je razvil v gibanje, ki si je prizadevalo za odpravo zasebne lastnine in izkoriščanja človeka po človeku.

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 73. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred ideologijo, opisano v zgornjem besedilu.

- A konservatizem
- B liberalizem
- C socializem

(1 točka)

13. V 19. stoletju je stanovski družbeni red zamenjala meščanska družba, ki pa ni odpravila neenakosti med pripadniki družbe.

V večini evropskih držav so vpeljali splošno in enako volilno pravico šele proti koncu stoletja. Do tedaj so v vseh legislativnih organih sedeli samo zastopniki premožnih in izobraženih stanov, ki so se upirali vsem prizadevanjem, da bi se državni izdatki zvečali na račun premožnih ljudi.

(Vir: Moraze, C., 1976: Zgodovina človeštva V/2: devetnajsto stoletje 1775–1905, str. 53. DZS. Ljubljana)

- 13.1. Na kakšne načine so ob uvajanju parlamentarizma omejevali volilno pravico?

- 13.2. Primerjajte, kaj je opredeljevalo položaj privilegiranih v stanovsko urejeni in v meščanski družbi.

(2 točki)

14. Zahteve po enakopravnosti pred zakonom so segale na različna področja, tudi k odpravi suženjstva, le redko pa so se dotikala vprašanja enakopravnosti spolov.

Britanski filozof John Stuart Mill je v delu Podrejenost žensk zapisal:

Nikakor ne trdim, da z ženami na splošno ne ravnajo nič bolje kot s sužnji, toda noben suženj ni suženj tako zelo in v tako dobesednem pomenu te besede, kot je žena. Skoraj noben suženj razen tistega, ki služi neposredno gospodarjevi osebi, ni suženj vsako uro in minuto dneva; tako kot vojak ima na splošno stalno nalogo, in ko jo opravi ali kadar ni v službi, ima v omejenem obsegu na voljo nekaj svojega časa /.../. To za ženo ne velja.

(Vir: Mill, J. S., 2005: Podrejenost žensk, str. 41. Studia humanitatis. Ljubljana)

- 14.1. Zakaj je Mill pri opisu položaja žensk za primerjavo vzel položaj sužnjev?

- 14.2. Kako so utemeljevali podrejeno vlogo žensk v družini in družbi?

(2 točki)

19. Vodilno vlogo pri imperialni delitvi sveta sta imeli Velika Britanija in Francija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 10 v barvni prilogi.

Pomembno pa je, da razlikujemo med različnimi tipi kolonij. Britanija je vzdrževala največji imperij z najmanj vojaške sile. Še dalje se je močno opirala na domače poglavarje in lokalne vojaške sile. V Delhiju, ki je vladal 400-milijonskemu prebivalstvu Indije, je bilo manj britanskih uradnikov kakor avstrijskih v Pragi. /.../ Francija pa je vodila politiko tesnejše integracije: alžirski in tunizijski departma sta bila priključena francoski administraciji. /.../. Ta centralizacijska tradicija je bila bliže ruski kakor britanski.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 798. Modrijan. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano državo.

A VELIKA BRITANIJA

B FRANCIJA

V obliki krajšega razmišljanja opišite izbrano državo, pri čemer upoštevajte te elemente: navedite pet njenih kolonij v Afriki; kaj so kolonije prinašale kolonialni sili v ekonomskem pogledu; kako je država vzpostavljala svojo oblast v koloniji; na katerih mestih je prišla njena kolonija v stik oz. konflikt z osvajanji Nemčije in kako se je država odzvala na naraščajočo moč Nemčije v Evropi in svetu.

(5 točk)

20. V delitev ozemelj zunaj Evrope so se podale tudi manjše evropske države.

Povežite države in njihove kolonije tako, da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko iz stolpca na desni.

_____ Libija

_____ Indonezija

_____ Kongo

_____ Eritreja

_____ Somalija

_____ Gvajana

A Belgija

B Italija

C Nizozemska

(3 točke)

21. Turško cesarstvo so velike sile ohranjale pri življenju zaradi križanja interesov velesil. Vojno proti njej so sprožile manjše balkanske države. Pri reševanju si pomagajte s sliko 11 v barvni prilogi.

21.1. Opišite interese velesil glede ozemlja Turškega cesarstva v začetku 20. stoletja.

21.2. Katere štiri balkanske države so vojaško porazile Turško cesarstvo in si razdelile večino njenega evropskega ozemlja?

(2 točki)

22. Po balkanskih vojnah so bili nekateri narodi zaradi razširitve ozemlja svojih držav bolj zadovoljni, nekateri pa dosti manj.

S pomočjo slike 11 v barvni prilogi navedite, kateri narod, ki je prej živel v Turčiji, je bil po balkanskih vojnah razdeljen med zmagovalke vojne.

(1 točka)

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 1787, 1805, 1815, 1821, 1825, 1848.

- _____ ustanovljena Nemška zveza
- _____ kongres Svete alianse v Ljubljani
- _____ pomorska bitka pri Trafalgarju
- _____ sprejeta ustava Združenih držav Amerike
- _____ kancler Klemens von Metternich odstopil
- _____ vstaja dekabristov v Rusiji

(3 točke)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 7

Barvna priloga (k izpitni poli 1)

Slika 5: Napoleonova osvajanja

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 46. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 6: Evropa po dunajskem kongresu

(Prirejeno po: Mali zgodovinski atlas, str. 47. Modrijan. Ljubljana, 1999)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 9: Združitev Nemčije

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, str. 216. Cankarjeva založba in DZS. Ljubljana, 1989)

